

Z Napoleonem i przeciw niemu Für, mit und gegen Napoleon

Der langwierige Abzug der französischen Truppen

Die Räumung der preußischen Gebiete von den noch verbliebenen Einheiten der Grande Armée wurde in der Konvention vom 8. September 1808 festgesetzt. Dieser Vereinbarung gemäß sollte Preußen Kontributionszahlungen an Frankreich, jetzt in Höhe von 140 Mio. Franken, entrichten. Die Hälfte der Summe sollte bar in monatlichen Raten von je 6. Mio. Franken abbezahlt werden und der Rest in Pfandbriefen innerhalb von 12-18 Monaten nach Ratifizierung des Vertrags. Diese selbst erfolgte am 8. Oktober 1808 in Erfurt, wobei Preußen dem Zaren Alexander I. zu verdanken hatte, dass die Kontributionssumme auf 120 Mio. Franken gesenkt wurde. Die französische Armee sollte nun das preußische Territorium verlassen, jedoch mit einer „kleinen“ Ausnahme. Die Festungen Stettin, Küstrin und Glogau blieben als Pfand in französischer Hand so lange, bis die Kontribution in vollem Umfang bezahlt worden war. Die Festung Glogau sollten die napoleonischen Truppen gleich nach Eingang der Hälfte der ausstehenden Summe verlassen. Die Garnisonen der drei Festungen zählten nun ca. 10 000 Soldaten und ihren Unterhalt (außer Sold) sollte der preußische Staat übernehmen.

Im Februar 1812 zwang Bonaparte den preußischen Staat, mit Frankreich eine Konvention „im Falle des Krieges gegen Russland“ abzuschließen. Damit verpflichtete sich der Preußenkönig ein Hilfskorps aufzustellen und zu unterhalten, das die Truppen Napoleons unterstützen sollte. Die militärische Stärke dieses Kontingents wurde auf 20 000 Soldaten und 60 Kanonen festgelegt. Außerdem sollten 4000 Soldaten aus Kolberg die Ostseeküste schützen. Dem abgeschlossenen Vertrag gemäß musste Preußen als Vorschuss auf Kontributionen die auf seinem Territorium stationierten französischen Truppen verpflegen und Munition aus seinen Festungen an sie liefern. Es wurde auch die Wehrkraft der Besatzungen in Potsdam und Graudenz sowie der schlesischen Festungen festgesetzt. Im Gegenzug befreite man Preußen von der Unterhaltung der Mannschaft in Glogau und versprach – im Falle des Sieges – territoriale Erwerbungen (Kurland).

Die anfangs wohlwollende Einstellung der preußischen Bevölkerung gegenüber dem einrückenden französischen Heer änderte sich bald unter dem Einfluss der zahlreichen Lasten – Requisitionen, Kontributionen, Einquartierungen der Truppen und der Kontinentalsperre. Diese Faktoren haben wohl in hohem Maße die patriotische Haltung der preußischen Gesellschaft während des Krieges 1813 beeinflusst, die so anders war als in den Jahren 1806-1807.

Długotrwałe wycofywanie się wojsk napoleońskich

Warunki ewakuacji z ziem pruskich pozostałych tam jeszcze jednostek Wielkiej Armii zostały określone w konwencji zawartej 8 września 1808 r. Na jej mocy Prusy miały wypłacić Francji 140 milionów franków. Połowa tej kwoty winna być zapłacona w gotówce w miesięcznych ratach, których wysokość ustalono na 6 milionów franków. Druga część – w listach zastawnych – miała być uiszczona w ciągu 12-18 miesięcy od dnia ratyfikacji układu (ratyfikacji tej dokonano w Erfurcie 8 października 1808 r., przy czym dzięki carowi Aleksandrowi I udało się uzyskać dla Prus zmniejszenie całkowitej sumy kontrybucji do 120 milionów franków). Wojska francuskie miały opuścić terytorium Prus z „małym” jednak wyjątkiem. Twierdze Szczecin, Kostrzyn i Głogów pozostawały w rękach francuskich jako zastaw, aż do całkowitego spłacenia kontrybucji, przy czym twierdza głogowska miała być opuszczona przez wojska napoleońskie zaraz po wypłaceniu połowy zaległej części. Garnizon w tych trzech twierdzach miał liczyć w sumie 10 tys. ludzi, których utrzymanie (za wyjątkiem żywności) leżało w gestii Prus.

W lutym 1812 r. Bonaparte narzucił Prusom zawarcie z Francją konwencji „na wypadek wojny przeciw Rosji”, która zobowiązywała króla pruskiego do wystawienia i utrzymania korpusu posiłkowego, wspierającego wojska Napoleona. Siłę tego kontyngentu ustalono na 20 tys. żołnierzy i 60 dział. Ponadto 4 tys. żołnierzy z Kołobrzegu miało ochraniać wybrzeża Bałtyku. Zgodnie z zawartą umową Prusy musiały na poczet kontrybucji żywić wojska przebywające na ich terytorium, a także dostarczać amunicję ze swoich fortec. Ustalono także siłę załóg Poczdamu i Grudziądza oraz śląskich twierdz. W zamian zwolniono Prusy z utrzymywania głogowskiej załogi i obiecano – w razie zwycięstwa – nabytki terytorialne (Kurlandia).

Przychylnie początkowo nastawienie ludności pruskiej do wkraczających wojsk francuskich zmieniło się już wkrótce pod wpływem wszelkich obciążeń związanych m.in. z rekwizycjami, kontrybucjami, kwaterunkiem wojsk i blokadą kontynentalną. Czynniki te musiały w znaczący sposób wpłynąć na patriotyczną postawę pruskiego społeczeństwa podczas wojny w 1813 r., tak odmienną od tej z lat 1806-1807.

Przedstawiciele różnych formacji wojskowych Wielkiej Armii, które w 1812 r. tworzyły garnizon głogowskiej twierdzy. Od lewej: francuski artylerzysta, polski ulan oraz francuski i saski piechur. R. Knötel, zbiory Muzeum Archeologiczno-Historycznego w Głogowie.

Vertreter verschiedener Militärverbände der Großen Armee, die 1812 die Garnison der Festung Glogau bildeten. Von links: französischer Kanonier, polnischer Ulan, französischer und sächsischer Infanterist. R. Knötel, Sammlung des Archäologisch-Historischen Museums Glogau

Przemarsz przez Głogów oddziałów napoleońskich udających się na kampanię rosyjską. Rok 1812. R. Knötel, zbiory Muzeum Archeologiczno-Historycznego w Głogowie.

Napoleonische Truppen bei Glogau auf dem Durchzug nach Rußland. 1812. R. Knötel, Sammlung des Archäologisch-Historischen Museums Glogau

Wielka Armia na szlaku w Rosji w 1812 roku. [W:] Entwicklung des deutschen Heeres. Uniformtafeln, autor Martin Lezius, rysunki R. Knötel. Arkusz 13

Auf dem Vormarsch mit der „Großen Armee“ in Rußland 1812. Aus: Entwicklung des deutschen Heeres. Uniformtafeln, von Martin Lezius mit Zeichnungen von R. Knötel. Blatt 13

